

ВІДГУК

офіційного опонента доктора наук з державного управління, доцента, завідувача кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів Антонової Ольги Валеріївни на дисертацію Новіченко Надії Володимирівни за темою «Цифрові компетентності публічних службовців», подану на здобуття ступеня доктор філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Ступінь актуальності обраної теми дослідження

Розвиток суспільства знань, що швидко оновлюються, накопичуються та потребують нових підходів до опанування, актуалізував стрімке поширення цифрових технологій в усіх сферах сучасного суспільства, відповідним чином обумовивши доцільність і необхідність їх застосування в сфері публічного управління та адміністрування. Органи публічної влади під час розроблення, ухвалення та реалізації управлінських рішень звертаються до величезних обсягів інформації, які потребують забезпечення як технологічної спроможності органу публічної влади, так і розвитку його здатності до опрацювання, систематизації та впорядкування даних. Відповідно цей процес потребує якісної підготовки публічних службовців в напрямі цифрової трансформації України, її регіонів і територіальних громад.

Важливість цифровізації публічного управління також пов'язана з поступовим переходом від електронного до цифрового врядування, яке саме і є відповіддю на виклики цифрової трансформації. Національна програма інформатизації України та регіональні стратегії цифрового розвитку покликані пришвидшити впровадження змін в адміністрування публічноуправлінських процесів та забезпечити безособовість, рівний підхід до всіх категорій споживачів публічних послуг. Власне становлення цифрової правової держави актуалізує проблематику формування цифрових компетентностей публічних службовців, які реалізують стратегії цифрового розвитку нашої держави в умовах війни і мають критичне значення для повоєнних перспектив розвитку країни.

На теперішній час затребуваність висококваліфікованих фахівців з відповідним рівнем цифрових компетентностей залишається на високому рівні

через ряд причин. Серед них можна зазначити такі, як: збільшення викликів системі публічного управління через воєнний стан, міграційних процесів великих масштабів через небезпеку ведення бойових дій, необхідність продовження реформаторських зусиль та євроінтеграційних процесів. Втім проблеми забезпечення цифровізації публічного управління часто пов'язані не лише з відсутністю спеціалістів на місцях, але й із недостатнім рівнем усвідомлення важливості цього напрямку в сучасних українських реаліях, відповідно недостатньою увагою до опанування знань, набуття досвіду впровадження та використання цифрових технологій публічними службовцями. Проблема «кадрового голоду» для публічної служби є нагальною і має до того ж тенденцію до поглиблення – потреба у фахівцях, які володіють цифровою компетентністю в сфері публічного управління, постійно зростає.

«Цифрові громадяни» (за К. Моссбергером) швидше отримують публічні послуги за допомогою цифрових технологій, менше витрачаючи часу та зусиль. «Цифрові публічні службовці» використовують в своїй професійній діяльності цифрові технології з метою забезпечення рівного доступу та залучення громадян до управління спільними справами. І саме від «цифрових публічних службовців» залежить подолання «цифрових розривів» серед споживачів публічних послуг, розширення їх можливостей та доступу до цих послуг. Орієнтованість на цифрову трансформацію з метою поширення успішного досвіду використання цифрових технологій в публічному управлінні, забезпечення інформативно-просвітницької складової, розвитку цифрової інфраструктури на місцевому рівні є одним із магістральних напрямів подальшого розвитку України на шляху до Європейської спільноти.

Також слід зазначити, що проведене авторкою дослідження засвідчує наявність і інших проблемних питань цифрової трансформації публічного управління, серед них доцільність упровадження технології штучного інтелекту у діяльність органів публічної влади у якості механізму цифрових трансформацій, у контексті можливого впливу на суспільно-владні відносини, етики його використання тощо. Саме з цих позиції актуалізується визначення рамки цифрової

компетентності публічних службовців щодо використання алгоритмів штучного інтелекту в професійній діяльності, вектори його розвитку та цифрової ініціативи.

Зважаючи на сукупність наведених вище аргументів, варто визнати, що тема дисертаційної роботи Н. Новіченко є актуальною, своєчасною та відповідає вимогам сучасних реалій у нашій державі.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Наукові положення, висновки й рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають вимогам до такого виду досліджень. Високий рівень обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їхня вірогідність забезпечені: професійним вирішенням низки наукових завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження, адекватністю структурно-логічної схеми дослідження визначеній меті (кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його); використанням широкої джерельної бази за темою дисертації і достатнім масивом аналітичних даних (список використаної літератури налічує 200 найменування); відповідності предметної спрямованості дисертаційного дослідження галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування»; достатньою апробації отриманих результатів на науково-практичних конференціях, у тому числі й міжнародних.

Достовірність та наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення зі змістом дисертації, основними публікаціями дає змогу визнати, що мету дослідження досягнуто. Це знайшло відображення в основних положеннях роботи, які сформульовані автором і характеризуються певною науковою новизною.

Наукова новизна результатів дисертаційного дослідження полягає в тому, що автором уперше розроблено систему цифрових компетентностей публічних службовців в Україні з урахуванням поглибленої діагностики прогалин спроможності до цифрових змін на центральному, місцевому рівнях та базових елементів на суспільному рівні, які впливають на цифрові компетентності публічних службовців і відповідну цифрову інфраструктуру.

Удосконалено: понятійно-категоріальний апарат предметної сфери дослідження, в рамках якого, цифрові компетентності публічних службовців мають відповідати таким функціям, як: цифрове планування та дизайн (п. 2.2); використання та управління даними (п. 2.3); цифрове врядування; наукові положення щодо визначення проблем та бар'єрів цифрової трансформації та векторів розвитку штучного інтелекту в публічному управлінні (п.3.2).

Набули подальшого розвитку: систематизація компетентностей, які необхідно розвинути посадовим особам публічного сектору, щоб ефективно розробляти та впроваджувати ініціативи з цифрової трансформації та штучного інтелекту в органах публічної влади, а також створювати сприятливе середовище для цифрової трансформації в суспільстві, з урахуванням основних цифрових компетентностей посадових осіб публічного сектору під час роботи з цифровими технологіями (п.4.2); механізми удосконалення рамок компетентностей публічних службовців щодо штучного інтелекту та цифрової трансформації, шляхи їх впровадження для підтримки відповідних можливостей органів публічного управління (п.3.1); методичні засади розробки навчальних програм і створення основ для розробки планів дій і стратегій щодо цифрових компетентностей публічних службовців, які можуть підтримувати цифрову трансформацію та ініціативи цифрового врядування шляхом подальшої контекстуалізації на основі потреб органів публічного управління (п.4.3).

Значущою складовою дисертації є проведений автором аналіз кейсів упровадження штучного інтелекту в роботу органів публічної влади та визначення цифрових компетентностей публічних службовців у сфері забезпечення цифрового розвитку країни.

Повнота викладу основних положень дисертації в опублікованих працях

Основні наукові результати дисертаційної роботи опубліковані в 11 наукових працях, із них: 5 статей у наукових фахових виданнях України, 1 підрозділ у колективній монографії, 5 тез доповідей у матеріалах науково-практичних конференцій. Значущий внесок за обсягом у публікаціях у

співавторстві належить аспіранту і визначено у списку публікацій, який подано у дисертації.

Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 232 сторінки, з них 205 – основний текст, 7 таблиць, 3 рисунки, додаток, список використаних джерел становить 200 найменувань.

Практичне значення роботи

Висновки відповідають сформульованим завданням та змісту самої роботи та впливають із її основних положень. На наш погляд, найбільш цінними є ті висновки, які стосуються визначення викликів і можливостей застосування штучного інтелекту в органах публічного управління (п.3.1), зокрема використання його у вирішенні нагальних проблем публічного управління, які загострилися в Україні в результаті війни.

Ці положення в поєднанні з іншими теоретичними узагальненнями автора в сукупності розв'язують важливе науково-практичне завдання, яке полягає у розробленні пропозицій щодо механізмів формування та забезпечення функціонування системи підготовки фахівців для впровадження цифрового врядування в систему публічного управління України.

Підсумовуючи, можна відзначити, що дисертаційна робота Надії Новіченко є самостійним, структурованим, завершеним дослідженням, що характеризується єдністю змісту, має постульовану автором теоретичну та практичну цінність. Практичне значення одержаних результатів полягає в практико-орієнтованих рекомендаціях та пропозиціях, які можуть бути використані для вдосконалення нормативно-правового забезпечення формування цифрових компетентностей публічних службовців, а також удосконаленні відповідних публічноуправлінських механізмів.

Наукові рекомендації, висновки, пропозиції, отримані в дисертації, були враховані і використані у роботі: Дніпропетровської обласної державної адміністрації при реалізації регіональної програми інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 – 2025 роки»; Дніпропетровської обласної ради при розробці регіональної програми

інформатизації «Дніпропетровщина: цифрова трансформація» на 2023 – 2025 роки» рішення Дніпропетровської обласної ради від 14.10.2022 №216-13VIII; Дніпровської міської ради при підготовці програми цифрового розвитку громади в рамках Національної програми інформатизації; Університету імені Альфреда Нобеля у процесі викладання дисципліни «Диджиталізація управлінських процесів» в межах освітньо-професійної програми «Менеджмент» спеціальності «Менеджмент» на другому (магістерському) освітньому рівні.

Оцінка змісту дисертації, її завершеності та відповідності встановленим вимогам

Дисертація складається з анотації державною та англійською мовами, вступу, чотирьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Робота включає таблиці та рисунки. Структура дисертації має логічну побудову і сприяє розкриттю теми дослідження та виконанню поставлених завдань. Дисертація оформлена відповідно до вимог Міністерства освіти і науки України, що висуваються до такого роду наукових робіт. Зміст наукових праць доповнює основні положення дисертації.

Зауваження та дискусійні положення щодо змісту дисертації

Дисертаційне дослідження здійснено на високому науково-прикладному рівні. Однак деякі його положення є дискусійними і потребують додаткових роз'яснень, уточнень, пояснень стосовно наступних зауважень.

1. На сторінці 29 дисертаційного дослідження (п.1.1) автор дає визначення термінів «цифрова трансформація», «цифровізація», «цифрова трансформація публічного управління», «цифрове врядування». Авторка розглядає цифрову трансформацію з позиції концепції «довгих хвиль», як циклічного механізму розвитку суспільства і наводить достатню аргументацію для застосування саме такого підходу. Однак, на наш погляд, доцільно було б навести порівняльний аналіз підходів та оцінок значення цифрових технологій у прогресивному розвитку суспільства на глобальному рівні. Виходячи з цього дискурсу потрібно було б показати взаємозв'язок цифрової трансформації суспільства (суспільства інновацій, суспільства знань, глобалізованого суспільства) та необхідності

розвитку цифрових компетентностей публічних службовців, їх ролі в такому контексті публічноуправлінської діяльності.

2. У п. 2.3 дисертаційного дослідження авторкою наголошено на необхідності використання та управління даними як одного з основних механізмів прийняття публічноуправлінських рішень. Зазначено, що ця сфера має фундаментальне значення для того, щоб публічні службовці могли вирішувати проблеми управління та відповідати зростаючим очікуванням громадськості, водночас ефективно та відповідально використовуючи доступні дані. Для цього визначено ключові цифрові компетентності, які мають супроводжувати використання великих баз інформації. Втім такі підходи існували і раніше. Було б доречно не тільки показати сучасні цифрові механізми та інструменти управління, а й проаналізувати їх відмінність на попередніх етапах розвитку публічного управління в Україні та світі.

3. У підрозділі 3.2 дисертації у контексті аналізу проблем цифрової трансформації в публічному управлінні йдеться про культурні бар'єри для ініціатив цифрової трансформації в уряді (с.129). Це стосується формування культури інновацій та усунення страху невдачі. У багатьох організаціях страх перед невдачею вважається головним фактором, який перешкоджає розробці проектів цифрової трансформації, оскільки прийняття прорахованих ризиків (та експериментування) є фундаментальною частиною інноваційного процесу для розробки цифрових рішень. На наш погляд, робота стала б цікавішою, якби автором було запропоновано конкретні заходи з подолання такого бар'єру та розвитку цифрового лідерства та / або «цифрових амбасадорів».

4. У підрозділі 4.3 наводяться напрями розвитку цифрових компетентностей публічних службовців, надаються рекомендації та можливі варіанти дій різних структур. На с.192 є рекомендації для академічних спільнот. На наш погляд, роль університетів, закладів вищої освіти у підготовці публічних службовців і, в тому числі їх цифрових компетентностей, є значно більшою і мала б бути відзначена у даному дослідженні.

Висновок

З огляду на актуальність, новизну, важливість одержаних автором наукових результатів, їх обґрунтованість і достовірність, а також практичну цінність сформульованих положень і висновків вважаю, що дисертаційна робота Новіченко Надії Володимирівни «Цифрові компетентності публічних службовців» є самостійним, оригінальним, завершеним науковим дослідженням, у якому обґрунтовано механізми формування та розвитку цифрових компетентностей публічних службовців та надані практичні рекомендації щодо їх удосконалення в умовах розвитку цифрового суспільства в Україні, що має суттєве значення для галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування».

На підставі вищезазначеного можна зробити висновок, що дисертаційна робота Новіченко Надії Володимирівни відповідає вимогам Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого Постановою КМУ від 12 січня 2022 р. № 44.

<p>Офіційний опонент: доктор наук з державного управління, доцент, завідувач кафедри публічного управління та митного адміністрування Університету митної справи та фінансів</p>	<p style="text-align: right;">О. В. АНТОНОВА</p>
---	--